

CLÀSSICS UNIVERSALS

EL CRIM DE LORD ARTHUR SAVILE

I ALTRES RELATS

OSCAR WILDE

TRADUCCIÓ D'ERNEST RIERA

Editorial Bambú
és un segell d'Editorial Casals, S.A.

© 2009, per la traducció, Ernest Riera i Arbussà

© 2009, per les il·lustracions, Roger Ibáñez

© 2009, Editorial Casals, S. A.

Casp, 79 – 08013 Barcelona

Tel.: 902 107 007

www.editorialbambu.com

Coordinació de la col·lecció: Jordi Martín Lloret

Disseny de la col·lecció: Liliana Palau / Enric Jardí

Il·lustració de la coberta: Enrique Lorenzo

Il·lustracions del quadern documental: © AISA (portada i pp. 3, 7, 11, 12 i 14);

© ALBUM (pp. 3, 5, 6, 7, 9, 11, 12 i 13); © Corbis/Cordonpress (pp. 2, 4, 7, 14, 15 i 16);

© Getty Images (pp. 2, 4, 5, 7, 8 i 10); © 2008. Photo Scala, Florència/BPK, Bildagentur für Kunst, Kultur und Geschichte, Berlín (p. 12).

Primera edició: setembre 2009

ISBN: 978-84-8343-074-3

Dipòsit legal: B-6.701-2009

Printed in Spain

Imprès a Índice S. L.

Fluvià, 81-87. 08019 Barcelona

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre, ni el seu tractament informàtic, ni la transmissió en cap forma o per qualsevol mitjà, sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació o altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del *copyright*.

ÍNDIX

El crim de lord Arthur Savile	7
El fantasma de Canterville	67
L'esfinx sense secret	121
El milionari model	133
Quadern documental: Wilde, el príncep salvatge	145

EL CRIM DE LORD
ARTHUR SAVILE

CAPÍTOL PRIMER

Era l'última recepció de lady Windermere abans de Pasqua, i Bentinck House estava encara més atapeïda de gent del que era habitual. Sis ministres d'estat havien vingut de l'Audiència del Portantveu guarnits amb les estrelles i les cintes d'honor, totes les dones boniques duïen els seus vestits més elegants, i al capdavant de la galeria de retrats hi havia la princesa Sophia de Carlsruhe, una dama voluminosa d'aspecte tàrtar, amb uns ulls negres minúsculs i unes maragdes meravelloses, que parlava en francès a plens pulmons, i que reia sense moderació davant de tot el que se li deia. Era sens dubte una extraordinària barreja de gent. Bellíssimes aristòcrates xerraven afablement amb violents radicals, predicadors populars coincidien amb escèptics eminents, un veritable estol de bisbes seguia incansable una rabassuda prima donna de sala en sala, a les escales hi havia uns quants membres de la Reial Acadèmia de les Arts, disfressats d'artistes, i es va dir que en un moment determinat, el menjador va quedar absolutament farcit de genis. De fet, va ser una de les millors vetllades de lady Windermere, i la Princesa s'hi va estar fins gairebé dos quarts de dotze.

Tan bon punt Sa Altesa se'n va anar, lady Windermere va tornar a la galeria de retrats, on un celebrat economista polític explicava amb solemnitat la teoria científica de la música a un indignat virtuós hongarès, i va començar a

parlar amb la duquessa de Paisley. Lady Windermere estava extraordinàriament bella, amb el seu elegant coll d'ivori, els seus grans ulls color blau de nomoblidis, i els seus rínxols espessos de cabells daurats. Cabells que eren d'un veritable or pur, no pas d'aquell color pàl·lid semblant a la palla que avui dia usurpa el nom ple de gràcia del metall més noble, sinó del mateix or que es troba entreteixit als raigs del sol o amagat en l'ambre singular; i emmarcaven la seva cara com si fos la d'una santa, però sense restar-li la fascinació d'una pecadora. Lady Windermere tenia un curiós perfil psicològic. Ben aviat havia descobert una important veritat: que no hi ha res que s'assembli tant a la innocència com una indiscreció; i gràcies a una sèrie d'inconsciències, la meitat de les quals van ser d'allò més inofensives, va adquirir tots els privilegis d'una personalitat. Havia canviat més d'una vegada de marit; de fet, a la guia Debrett se li reconeixen tres matrimonis; però com que mai no havia canviat d'amant, feia temps que el món havia deixat d'escandalitzar-se amb ella. Ara tenia quaranta anys d'edat, sense fills, i era posseïdora d'aquella desmesurada passió pel plaer que és l'autèntic secret per conservar la joventut.

Tot d'una va mirar neguitosa per tota la sala i va dir, amb la seva veu clara de contrast:

–On és el meu quiromàntic?

–El seu què, Gladys? –va exclamar la duquessa, amb un sobresalt involuntari.

–El meu quiromàntic, duquessa; ara mateix no puc viure sense ell.

–Gladys, maca! Sempre és tan original, vostè –va mur-

murar la duquessa, mentre provava de recordar què era un quiromàntic, i amb l'esperança que no fos el mateix que un quiropràctic.

–Em ve a veure la mà dues vegades per setmana, regularment –va continuar lady Windermere–, i em resulta d'allò més interessant.

–Déu del cel! –va pensar la duquessa–, sí que deu ser una mena de quiropràctic. Quin horror. Espero que sigui estranger, si més no. Llavors ja no seria tan terrible.

–Li haig de presentar sens falta.

–Presentar-me'! –va exclamar la duquessa–; vol dir que és aquí? –I va començar a mirar a tot arreu per tal de localitzar el seu petit ventall de carei i un xal de puntes molt atrotinat, per poder-se'n anar sense demora tan bon punt li calgués.

–És clar que és aquí; ni en somnis no donaria una festa sense ell. Em diu que tinc una mà psíquica d'allò més pura, i que si el meu polze hagués estat ni tan sols una engruna més curt, llavors jo hauria estat una pessimista convençuda, i hauria ingressat en un convent.

–Ah, ja ho entenc! –va dir la duquessa, que llavors es va sentir molt alleujada–; deu dir la fortuna, m'imagino.

–I l'infortuni, també –va respondre lady Windermere–, potser més i tot. L'any vinent, per exemple, estic en greu perill, tant en terra com al mar, i per tant me n'aniré a viure en un globus, i em pujaré cada vespre un cistell amb el sopar. Ho tinc tot escrit al dit petit, o al palmell de la mà, ara no recordo ben bé on.

–Però això és temptar la Providència, Gladys.

–Estimada Duquessa, ben segur que la Providència ja sap resistir les temptacions, a aquestes altures. Trobo que tothom s’hauria de fer llegir les mans un cop al mes, per saber què no ha de fer. És clar que després ho acabarem fent igualment, però és tan agradable rebre advertències. I ara, si algú no va a buscar de seguida el senyor Podgers, l’hauré d’anar a buscar jo mateixa.

–Permeti’m d’anar-hi, lady Windermere –va dir un jove alt i atractiu, que s’estava allà a prop i escoltava la conversa amb un somriure sorneguer.

–Moltes gràcies, lord Arthur; però em temo que no el sabrà conèixer.

–Si és tan extraordinari com diu vostè, lady Windermere, difícilment em passarà per alt. Digui’m com és, i l’hi portaré de seguida.

–Doncs, no s’assembla gens a un quiromàntic. Vull dir que no és misteriós, ni esotèric, ni té un aspecte romàntic. És un home petit, rabassut, amb un cap ben calb i molt divertit, i unes ulleres molt grans amb muntura daurada; sembla una barreja entre un metge de família i un advocat rural. Em sap molt de greu, però no és culpa meva. La gent és tant empipadora. Tots els meus pianistes fan cara de ser poetes, i tots els meus poetes fan cara de ser pianistes; i recordo que la temporada passada vaig convidar a sopar un conspirador d’allò més esgarrifós, un home que havia fet esclatar pels aires un munt de gent, i que sempre duia una cota de malla, i una daga amagada a la màniga; i saben què?, quan va venir semblava talment un clergue, i es va passar tota la vetllada explicant acudits. I és clar que va ser molt entretingut, i tot

plegat, però jo vaig quedar d'allò més decebuda; i quan li vaig preguntar per la cota de malla, va riure i va dir que era massa freda per portar-la en un lloc com Anglaterra. Ah, vet aquí al senyor Podgers! Vejam, senyor Podgers, vull que li llegeixi la mà a la duquessa de Paisley. Duquessa, s'ha de treure el guant. No, la mà esquerra no, l'altra.

–Gladys, maca, de debò que trobo que això no està bé –va dir la duquessa, mentre es descordava d'esma un guant de pell de cabrit força brut.

–No hi ha res interessant que estigui bé –va dir lady Windermere–: *on a fait le monde ainsi*.¹ Però primer els haig de presentar. Duquessa, el senyor Podgers, el meu quiromàntic de capçalera. Senyor Podgers, la duquessa de Paisley, i si em diu que ella té una muntanya de la lluna més gran que la meva, no me'l tornaré a creure mai més.

–Estic ben segura, Gladys, que a la mà no hi tinc res per l'estil –va dir la duquessa amb posat greu.

–Sa Gràcia té tota la raó –va dir el senyor Podgers mentre examinava la mà petita i grassoneta de la duquessa, amb els seus cinc dits curts i quadrats–, la muntanya de la lluna no està desenvolupada. La línia de la vida, de tota manera, és excel·lent. Faci el favor de doblegar el canell. Gràcies. Tres línies ben diferenciades a la *rascette*! Viurà molts anys, Duquessa, i serà d'allò més feliç. Ambició... molt moderada, línia de l'intel·lecte sense exageracions, línia del cor...

–Au, sigui indiscret, senyor Podgers –va exclamar lady Windermere.

1. «El món està fet així.»

–Res no em representaria un plaer més gran –va dir el senyor Podgers, amb una reverència–, si la duquessa n’hagués estat mai, però em sap greu dir que veig una gran permanència de l’afecte, combinada amb un fort sentit del deure.

–Si us plau, continuï, senyor Podgers –va dir la duquessa, amb força cara de satisfacció.

–L’economia no és la més petita de les virtuts de Sa Gràcia –va continuar el senyor Podgers, i lady Windermere va esclatar a riure.

–L’economia és molt bona cosa –va comentar la duquessa amb complaença–; quan em vaig casar amb Paisley, ell tenia onze castells, i ni tan sols una casa decent on s’hi pogués viure.

–I ara té dotze cases, i ni un sol castell –va exclamar lady Windermere.

–El que passa, estimada –va dir la duquessa–, és que m’agrada...

–El confort –va dir el senyor Podgers–, i les millores modernes, i tenir aigua calenta a tots els dormitoris. Sa Gràcia té tota la raó. El confort és l’única cosa que ens pot oferir la nostra civilització.

–Ha llegit el caràcter de la duquessa d’una manera admirable, senyor Podgers, i ara ho ha de fer amb el de lady Flora. –I en resposta a un moviment del cap de la somrient amfitriona, una noia alta, amb els cabells vermellors típicament escocesos, i uns omòplats molt alts, va emergir amb dificultat de darrere el sofà, i va presentar una mà llarga i ossuda amb els dits espatulats.

–Ah, una pianista! Ja ho veig –va dir el senyor Podgers–,

una pianista excel·lent, però potser més aviat poc musical. Molt reservada, molt honesta, i amb molt d'amor pels animals.

–Ben cert! –va exclamar la duquesa, mentre es girava cap a lady Windermere–, absolutament cert! La Flora té dues dotzenes de *collies* a Macloskie, i convertiria la nostra casa d'aquí en un zoològic, si el seu pare li ho permetés.

–Això és exactament el que faig jo amb casa meva cada dijous a la nit –va exclamar lady Windermere, amb una riallada–, amb la diferència que a mi m'agraden més els lleons que no pas els *collies*.

–El seu únic error, lady Windermere –va dir el senyor Podgers, amb una reverència pomposa.

–Si una dona no pot fer que els seus errors siguin encisadors, no és prou dona –va ser la resposta–. Però ens ha de llegir algunes mans més. Au, sir Thomas, ensenyi la seva al senyor Podgers.

I un home distingit i afable, amb una armilla blanca, va fer un pas endavant i va allargar una mà gruixuda i aspra, amb un dit del mig molt llarg.

–Una naturalesa aventurera; quatre llargs viatges en el passat, i un per venir. Ha naufragat tres vegades. No, només dues, però estarà en perill de naufragar en el seu proper viatge. Conservador convençut, molt puntual, i amb passió per col·leccionar curiositats. Va patir una malaltia molt severa entre els setze i els divuit anys. Se li va llegar una fortuna cap als trenta. Una gran aversió contra els gats i els radicals.

–Extraordinari! –va exclamar sir Thomas–. Ha de llegir la mà de la meva esposa.

–De la seva segona esposa –va dir el senyor Podgers en veu baixa, sense deixar anar encara la mà de sir Thomas–. De la seva segona esposa. N'estaré encantat. –Però lady Marvel, una dona d'aspecte melancòlic, amb els cabells castanys i unes pestanyes sentimentals, va refusar categòricament que s'exposés el seu passat o el seu futur; i res del que va poder fer lady Windermere va convèncer monsieur de Koloff, l'ambaixador rus, ni tan sols a treure's els guants. De fet, molta gent semblava tenir por d'enfrontar-se a aquell estrany homenet amb el seu somriure estereotipat, les seves ulleres daurades, i els seus ulls menuts i brillants; i quan va dir a la pobra lady Fermor, al davant de tothom, que la música li era ben igual, però que en canvi n'estava molt, dels músics, la impressió general va ser que la quiromància era una ciència d'allò més perillosa, i que no havia de ser encoratjada si no era en un *tête-à-tête*.

Lord Arthur Savile, de tota manera, que no sabia res de la desafortunada història de lady Fermor, i que havia estat observant el senyor Podgers amb un gran interès, va sentir-se ple d'una immensa curiositat per fer-se llegir la mà, i com que una certa timidesa li impedia oferir-se directament, va travessar la sala fins al lloc on seia lady Windermere i, encisadorament enrojolat, li va preguntar si trobava que al senyor Podgers li faria res.

–I és clar, que no li farà res –va dir lady Windermere–, és per això que és aquí. Tots els meus lleons, lord Arthur, són lleons ensinistrats, i salten per les anelles sempre que els ho demano. Però li haig d'advertir per endavant que ho diré tot a la Sybil. Demà vindrà a dinar amb mi, per parlar de barrets, i si el senyor Podgers esbrina que vostè té mal

caràcter, o tendència a patir de gota,² o una esposa que viu a Bayswater, li ho diré absolutament tot.

Lord Arthur va somriure i va sacsejar el cap.

–No tinc cap por –va respondre–. La Sybil em coneix tan bé com jo la conec a ella.

–Ah! Em sap una mica de greu, sentir-li dir això. La base més adient per a un matrimoni és un malentès mutu. No, no sóc gens cínica, senzillament tinc experiència, cosa, de tota manera, que és gairebé el mateix. Senyor Podgers, lord Arthur Savile es mor de ganes que li llegeixi la mà. No li digui que està promès amb una de les noies més boniques de Londres, perquè això va sortir publicat fa un mes al *Morning Post*.

–Benvolguda lady Windermere –va exclamar la marquessa de Jedburgh–, deixi que el senyor Podgers s’estigui una mica més amb nosaltres. M’acaba de dir que hauria de dedicar-me a l’escena, i m’ha deixat ben intrigada.

–Si això és el que li acaba de dir, lady Jedburgh, me l’emporto de seguida. Vingui ara mateix, senyor Podgers, i llegeixi la mà de lord Arthur.

–Molt bé –va dir lady Jedburgh, mentre feia una petita *moue*³ amb els llavis i s’aixecava del sofà–, si no se’m permet dedicar-me a l’escena, com a mínim se’m permetrà formar part del públic.

–I és clar; tots formarem part del públic –va dir lady Windermere–; i ara, senyor Podgers, faci el favor de dir-nos

2. *Gota*: malaltia causada per l’acumulació de cristalls d’àcid úric a les articulacions de les extremitats, a les quals es produeix una dolorosa inflamació.

3. *Moue*: en francès, «faire la moue» significa «fer morros».

alguna cosa agradable. Lord Arthur és un dels meus convidats preferits més especials.

Però quan el senyor Podgers va veure la mà de lord Arthur, es va posar curiosament pà·lid, i no va dir res. Va semblar com si un calfred el travessés de cap a peus, i les seves grans celles espesses es van contraure convulsivament, d'una manera estranya i irritant, cosa que li passava sempre que se sentia desconcertat. Llavors unes gotes enormes de suor se li van acumular al front groguenc, com una rosada verinosa, i els dits grassos li van quedar ben freds i humits.

Lord Arthur no va deixar de notar aquestes estranyes indicacions de neguit i, per primera vegada en la seva vida, ell també va sentir por. El seu primer impuls va ser fugir corrent de la sala, però es va reprimir. Era millor saber el pitjor, fos el que fos, que no pas haver de patir aquella horrorosa incertesa.

–Estic esperant, senyor Podgers –va dir.

–Tots estem esperant –va exclamar lady Windermere, amb el seu to de veu lleuger i impacient, però el quiromàntic no va respondre.

–Em sembla que l'Arthur s'hauria de dedicar a l'escena –va dir lady Jedburgh–, i que després dels vostres renys, el senyor Podgers té por de dir-li-ho.

Tot d'una el senyor Podgers va deixar anar la mà dreta de lord Arthur i li va arregar l'esquerra; s'hi va acostar tant, per examinar-la, que la muntura daurada de les seves ulleres gairebé fregava el palmell. Per un moment, la seva cara es va transformar en una màscara blanca d'horror, però aviat va recuperar la seva *sangfroid*,⁴ va aixecar la vis-

4. *Sangfroid*: en francès, «sang freda».

ta per mirar-se lady Windermere i va dir, amb un somriure forçat:

–És la mà d'un jove encantador.

–És clar que l'és! –va respondre lady Windermere–, però, serà un marit encantador? Això és el que vull saber jo.

–Tots els joves encantadors ho són –va dir el senyor Podgers.

–Jo no trobo que un marit hagi de ser gaire fascinant –va murmurar lady Jedburgh amb tristesa–, és massa perillós.

–Benvolguda criatura, mai no són prou fascinants –va exclamar lady Windermere–. Però el que jo vull són detalls. Els detalls són l'única cosa d'interès. Què li passarà a lord Arthur?

–Doncs, d'aquí a pocs mesos lord Arthur farà un viatge...

–Ah, sí, la seva lluna de mel, és clar!

–I perdrà un parent.

–No pas la seva germana, espero! –va dir lady Jedburgh, en un to de veu planyívol.

–La seva germana, de cap manera –va respondre el senyor Podgers, amb un gest de menyspreu–, tan sols un parent llunyà.

–Doncs em sento espantosament decebuda –va dir lady Windermere–. No tinc ben res per explicar demà a la Sybil. Avui dia a ningú no li interessien els parents llunyans. Fa anys que van passar de moda. De tota manera, m'imagino que val més que li aconselli de tenir a punt alguna peça de seda negra; sempre queda bé, a l'església. I ara anem a sopar. Segur que ja s'ho hauran menjat tot, però potser encara trobarem sopa calenta. En François feia una sopa excel·lent, abans, però ara

mateix està tan alterat per la política que ja no estic segura de res. M'agradaria tant que el general Boulanger s'estigués ben calladet. Duquessa, deveu estar cansada.

–Ni mica, Gladys, maca –va respondre la duquessa, mentre caminava com un ànec cap a la porta–. M'ho he passat d'allò més bé, i el quiropràctic, vull dir el quiromàntic, és molt interessant. Flora, on deu ser el meu ventall de carei? Ah, gràcies, sir Thomas, molt agraïda. I el meu xal de puntes, Flora? Ah, gràcies, sir Thomas, molt amable, i tant. –I la digníssima criatura a la fi se les va manegar per baixar les escales sense que el flascó de perfum li caigués a terra més de dues vegades.

Tota aquella estona, lord Arthur Savile va estar-se palplantat a la vora de la llar de foc, amb aquella mateixa sensació de temor al damunt, aquella mateixa sensació repugnant d'una maldat imminent. Va somriure tristament a la seva germana quan li va passar pel davant, de bracet amb lord Plymdale, encantadora amb el seu vestit de brocat de color rosa i les seves perles, i amb prou feina va sentir lady Windermere quan va cridar-lo perquè la seguís. Va pensar en Sybil Merton, i la idea que alguna cosa es pogués interposar entre ells li va enterbolir els ulls de llàgrimes.

Veient-lo, qualsevol pensaria que Nèmesi havia robat l'escut a Pal·las i havia ensenyat a lord Arthur el cap de la Gorgona.⁵ Semblava convertit en pedra, i la seva cara sem-

5. En la mitologia grega, Pal·las Atena era la deessa de la saviesa i de la intel·ligència, de les arts i de les ciències i, en general, dels dons de la civilització. Va ordenar al seu germà Perseu que matés Medusa, una de les tres Gorgones, que eren uns monstres espantosos amb els cabells plens de serps, i se'n va posar el cap com a adorn en l'escut que li havia regalat el seu pare, Zeus, déu del cel i sobirà dels déus olímpics. Nèmesi era la deessa de la justícia i la venjança.

blava de marbre, de tanta malenconia com desprenia. Havia viscut la vida delicada i luxosa d'un jove de bon naixement i fortuna, una vida exquisida gràcies a la seva total manca de preocupacions sòrdides, a la seva juvenil despreocupació; i ara, per primera vegada, era conscient del terrible misteri del Destí, de l'horrorós significat de la Fatalitat.

Quina bogeria tan monstruosa! ¿Era possible que, escrit a la seva mà, en caràcters que ell mateix no podia llegir, però que un altre sí podia desxifrar, hi hagués un terrible secret pecaminós, una marca criminal de color vermell sang? ¿No hi havia escapatòria possible? ¿No érem res més que peces d'escacs, mogudes per un poder invisible, receptacles que el terrissaire modelava al seu gust, on s'hi abocaria l'honor o la vergonya? La seva raó s'hi rebel·lava en contra, i malgrat tot tenia la sensació que una tragèdia li penjava al damunt, i que de sobte se l'havia forçat a carregar un pes intolerable. Els actors són tan afortunats. Poden triar si intervindran en una tragèdia o en una comèdia, si patiran o faran gresca, si riuran o ploraran. Però en la vida real és diferent. La majoria d'homes i dones es veuen obligats a interpretar papers per als quals no estan qualificats. Els nostres Guildensterns⁶ ens interpreten Hamlet, i els nostres Hamlets han de fer broma com si fossin el príncep Hal.⁷ El món és un escenari, però l'obra té un repartiment nefast.

Tot d'una el senyor Podgers va entrar a la sala. Quan va veure lord Arthur es va sobresaltar, i la seva cara tosca i grassa es va tornar d'un color entre verdós i groguenc. Els

6. *Guildenstern*: condeixeble de Hamlet en l'obra homònima de William Shakespeare.

7. *Príncep Hal*: malnom amb què es coneixia el príncep de Gal·les (futur Enric V), que en l'obra de Shakespeare apareixia com un personatge insensat i esbojarrat.

ulls dels dos homes es van trobar, i per un moment hi va haver silenci.

–La Duquessa s’ha deixat un guant, lord Arthur, i m’ha demanat que l’hi porti –va dir a la fi el senyor Podgers–. Ah, ja el veig, allà al sofà! Bona nit.

–Senyor Podgers, haig d’insistir que em doni una resposta directa a la pregunta que li faré tot seguit.

–En un altre moment, lord Arthur, la duquessa està neugitosa. Em sap greu, però me n’haig d’anar.

–No se n’anirà. La Duquessa no té cap pressa.

–No s’ha de fer esperar les senyores, lord Arthur –va dir el senyor Podgers amb aquell seu somriure malaltís–. El bell sexe sovint és impacient.

Els llavis ben esculpits de lord Arthur es van torçar amb un desdeny petulant. La pobra Duquessa tenia per a ell ben poca importància en aquell moment. Va travessar la sala fins a situar-se al davant del senyor Podgers, i va allargar la mà.

–Digui’m què hi ha vist –va exigir–. Digui’m la veritat. Ho haig de saber. No sóc una criatura.

Els ulls del senyor Podgers van parpellejar al darrere de les seves ulleres daurades, i va canviar el pes del cos d’un peu a l’altre, incòmode, mentre els dits nerviosos li jugaven amb la cadena cridanera i poc elegant del rellotge.

–Què li fa pensar que he vist res a la seva mà, lord Arthur, tret del que ja li he dit?

–Sé que ho ha vist, i insisteixo que em digui què ha estat. Li ho pagaré. Li faré un xec de cent lliures.

Els ulls verds van guspirejar un moment, i llavors van tornar-se a apagar.